

Kronenbergs, Alberto

4000

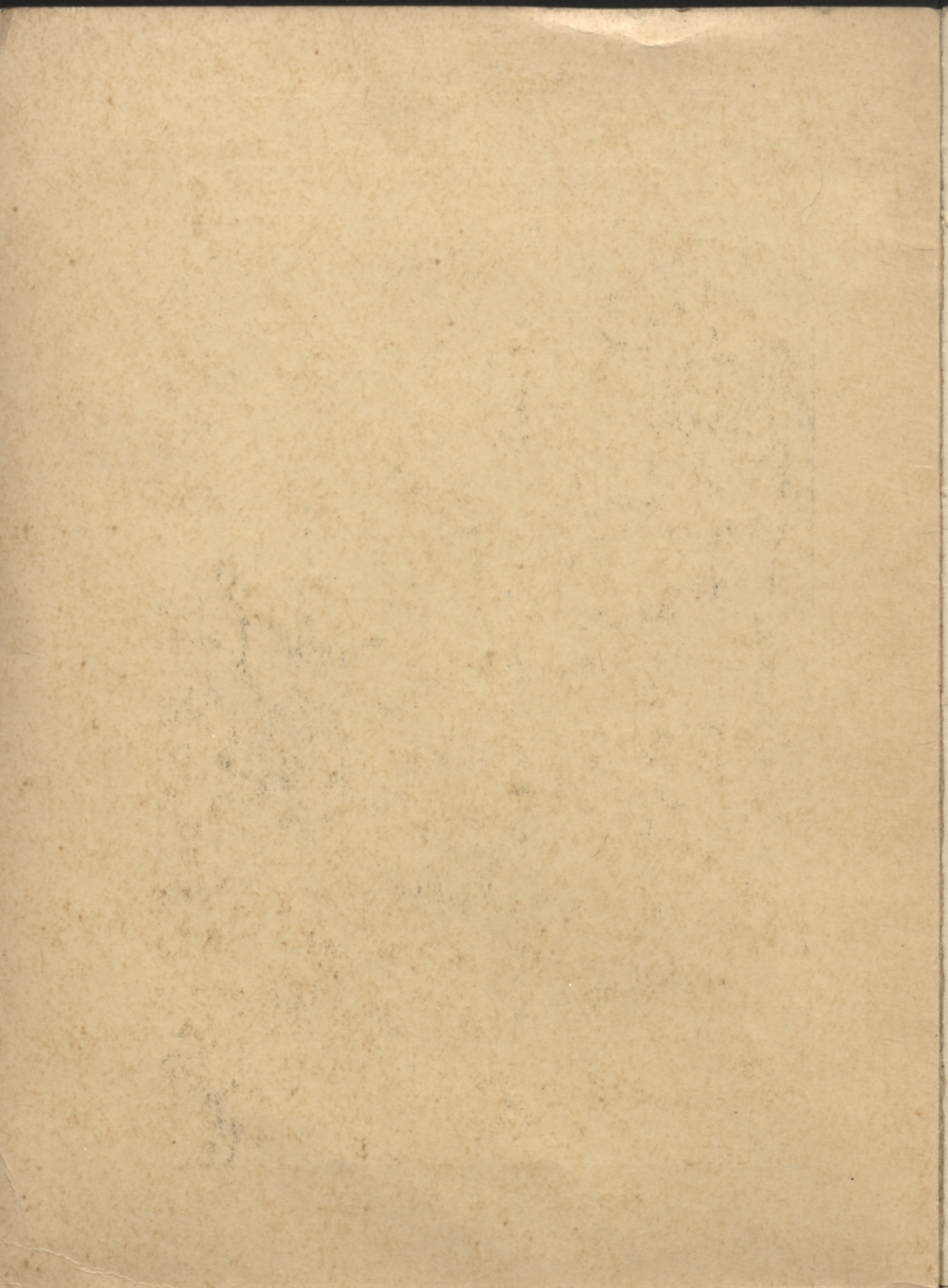
JĒRĀDĪŅA

A. KRONENBERGA ZĪMĒJUMI UN TEKSTS

A
-9999

J. ROZES IZDEVUMS

L A
9999

A. KRONENBERGS

JĒRĀDIŅA

AUTORA ZĪMĒJUMI UN TEKSTS

RĪGĀ, 1937.

J. ROZES IZDEVUMS KR. BARONA IELĀ № 5

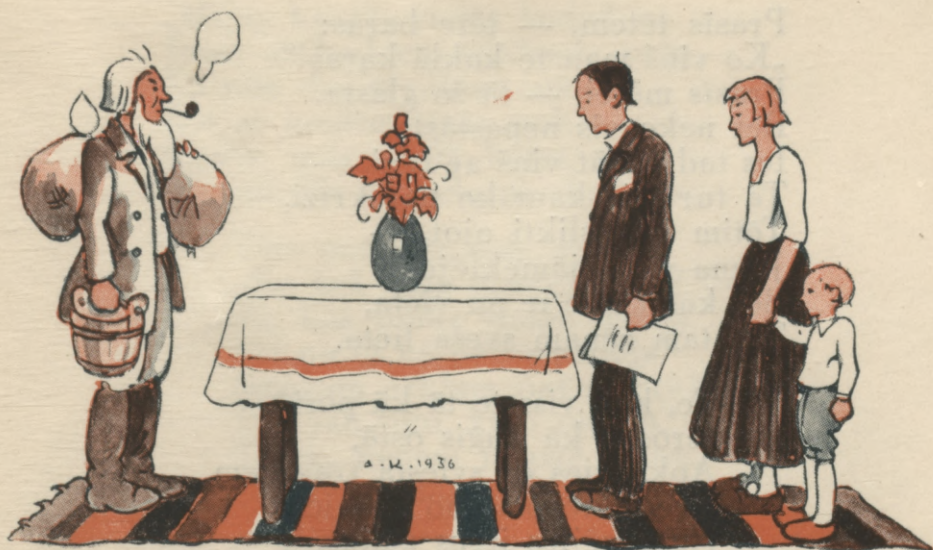
1953

L. V. B.
In. 352904 ✓

0306102965

J. Rozes gramatu spiestuve.
Rīgā, Kr. Barona ielā № 37.

I.

Jērādiņa.

Nav vairs labi, nav vairs labi, —
Tēvs ar māti klusē abi.
Māte grozās tā kā ēna,
Gaita viņai tāda lēna;
Tēte stundām sēž pie loga
Kā zem nastas, kā zem sloga.

Mazais Gerhards sēž un vēro,
Ko šie abi tā kā sēro?
Kādēļ māte nepacienā
To nevienu reiz vairs dienā?
Kādēļ nenāk te vairs viesi?
Kādēļ ēdieni tik liesi?
Kādēļ, te jau kuņģa diena,
Rūgta kafija bez piena?

Prasīs tētem, — tēte bažas:
„Ko viņš man te kaklā kaņas!“
Prasīs mātei, — tā šo glāsta,
Bet neko vis nepastāsta.
Ies tad runāt viņš ar Līzi. —
Tā tur teic kaut ko par krīzi,
Tētīm itkā slikti ejot, —
Jauna vieta jāmeklēnot.
Bet kas krīze ir un vieta,
Tas tam zēnam sveša lieta.

Te, kad viss te tā kā postā,
Ierodas kā kuģis ostā,
Apkrāpies ar sviesta traukiem
Vecais tēvocis no laukiem.
Neredzējies ilgu gadus,
Gribot apciemot viņš radus.
Bet tais traukos, ko viņš nesot
Ciema kukuls iekšā esot.

„Ja tik nebūs jums par prastu“,
Saka viņš par savu nastu.
Un kā parasts, apvaicājas,
Kā nu šiem pa Rīgu klājas.

— Kā nu klājas? — Bēdu lietas:
Tēte sen jau sēž bez vietas,
Naudas nav un dienas šitās
Viņš kā pliks pa nātrām šitās.
Bodnieks, lai tu kā to godē,
Negrib dot bez naudas bodē;
Saimnieks visiem dzirdot lielas
Izlikt viņus drīz uz ielas;
Skroders ar vairs negrib gaidīt,
Sāk jau šo ar tiesām baidīt.
Vārdu sakot, lietas tādas,
Ka vai ārā lēkt no ādas.

Ka nu viņš par postu stāsta,
Vecais balto bārdu glāsta.

„Mīļie, ko jūs ciešat badu? —
Jums uz laukiem tikdaudz radu,
Katram darba pilnas rokas,
Bet ar ļaudīm tīrās mokas.
Katris, galvu ķīlā lieku,
Saņems jūs ar lielu prieku“.

Tēte paskatās tam acīs.
„Ko tad radi, draugi sacīs? —
Es, kas lielās vietās sēdējs,
Lai nu tā kā puisis pēdējs
Smagam arklam pakal ietu? —
Tad jau suņi, kaķi smietu.
Tēvoc, neņem to par ļaunu,
Tāda lieta man par kaunu“.

Bet uz runāšanu tādu
Vecais teic pa brīdi kādu:
„Tā jau tie, kas maz ko jēdza,
Savā laikā runāt mēdza;
Tagad, droši sacīt varam,
Tādi laiki sen jau gaŗām.
Ne jau tikai tas, kas skrīvē
Cienījams un derīgs dzīvē. —
Katram darbam sava slava,
Viens par otru augstāks nava“.

Tēte atmet tik ar roku. —
Neatliekt vairs vecu koku.
Lai nu paliek viss pa vecam, —
Lauku darbs tam nav pa plecam.
Māte nopūšas un saka: —
Netīkot tai lopu smaka.
Viņa, tā tas vienreiz esot,
Lauku dzīvi nepanesot.

Tad nu vecais saka: „Labi.
Paliekat jūs Rīgā abi,
Paši kā jums tīkas darat,
Bet to zēnu gan jūs varat

Dot man līdz, lai tas uz laukiem
Tiktu maķenīt pie taukiem.
Kāds viņš izskatās? — Kā slieka,
Bez jebkāda dzīves prieka.
Seja bāla, plika paure,
Saliecies kā veca taure.

Māte atteic: „Tas ir tiesa,
Barība mums diezgan liesa.
Tiešām nebūtu par sliktu,
Ja viņš kaut pie piena tiktu;
Tikai, kā viņš svešā malā
Tiks viens pats ar sevi galā? —
Viņš tak neprot apaut kājas,
Muti nomazgāt kā klājas,
Kas to kops un ēdinās,
Kas pie galda sēdinās?
Kas gan tur par viņu zinās,
Kas to apsegs, iemidzinās?“

Vecais pasmejas un saka:
„Lieta nav nemaz tik traka.
Vīra cilvēks, nav jau skuķis,
Gulēs, izskrējies, kā suķis —
Un ja būs tik ēdiens priekšā,
Gan viņš pats to dabūs iekšā.
Vai, kad vēders savu prasīs,
Viņš tev stāvēs, galvu kasīs?“

Tēte saka: Lai tik braucot.
Ko viņš šim te galvu jaucot;
Ko viņš čīkstot katru dienu
Te par sviestu un par pienu.
Paši viņi, lai gan šauri,
Kānebūt te tikšot cauri.

Tad kad kāds ir jāizvada,
Mājās allaž liela kņada.
Tā kā daudz nav vaļas gaidīt,
Māte tūdaļ iesāk skraidīt.
Te tā saliek mantas somā,
Te tā cilā tās un domā,

Kādas būtu jāvelk kājā,
Kādas labāk atstāt mājā.
Kas nav vajadzīgs uz ceļa:
Cimdi, zeķes, tīra veļa...

Tas, ko māte pūlas, dara,
Zēnam nav no liela svara.
Izņem viņš no savas kastes
Koka zirdziņu bez astes,
Sunīti, kas pieprot riet
Un ir gatavs tūdaļ iet.

*

Mazais Gerhards ratos ticis,
Sēž un skatās neapnicis.
Te pa kreisi, te pa labi
Slīd tiem gaņām sētas, stabi,
Koki, krūmi, retas mājas,
Starks, kas stāv uz vienas kājas,

Dārzs, pa kuŗu meitas lokas,
Bērnš, kam puŗu pilnas rokas,
Sieviete, kas skalo veŗu,
Suns, kas riedams dzenā teŗu.
Bet tur tālāk, tā vien liekas,
Zem' un debess kopā tiekas.

Vecais sēŗ pavisam klusi,
Pīpe viņam izdzisusi.
Rati čīkst, kad brauc pa oļiem,
Bēris velkas gausiem soļiem.
Ko tam steigties, ko tam rikŗot,
Gan jau tā viņŗ mājās tikŗot.

Kad tie beidzot sasniedz mājas,
Dziŗa nakts pār zemi klājas.
Un tik karstā saulē sutis,
Arī mazais guŗ kā zutis.

*

Vecā māte iznākusi
Dzird, ka ratos krāc kāds klusi.
„Es tā klausos, es tā skatos,
Tev tur laikam kucens ratos?“
Viņa teic, bet vecais smeŗ:
„Kucens ratos? — Ej nu ej! —
Tas tak tavas māsas Grietas
Meitas dēls, kam tēvs bez vietas“.

— „Māsas Grietas? — Ak tu tētīt!“
Vecā sāk nu taujāt, pētīt.
Nevar saprast tā tik drīzi,
Kas par badu, kas par krīzi.

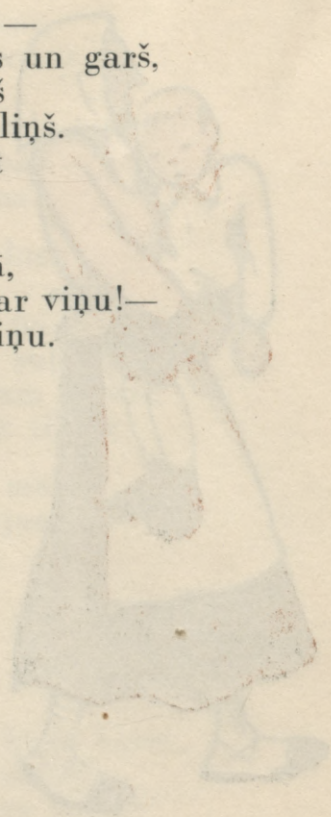
Vecais, kā nu zin un prot,
Sāk tās lietas izskaidrot.
Tad tā, taustot jauno radu,
Zināt grib, cik viņam gadu.
Bet kad prasa, kas tam vārdā,
Vecais tikai norūc bārdā: —

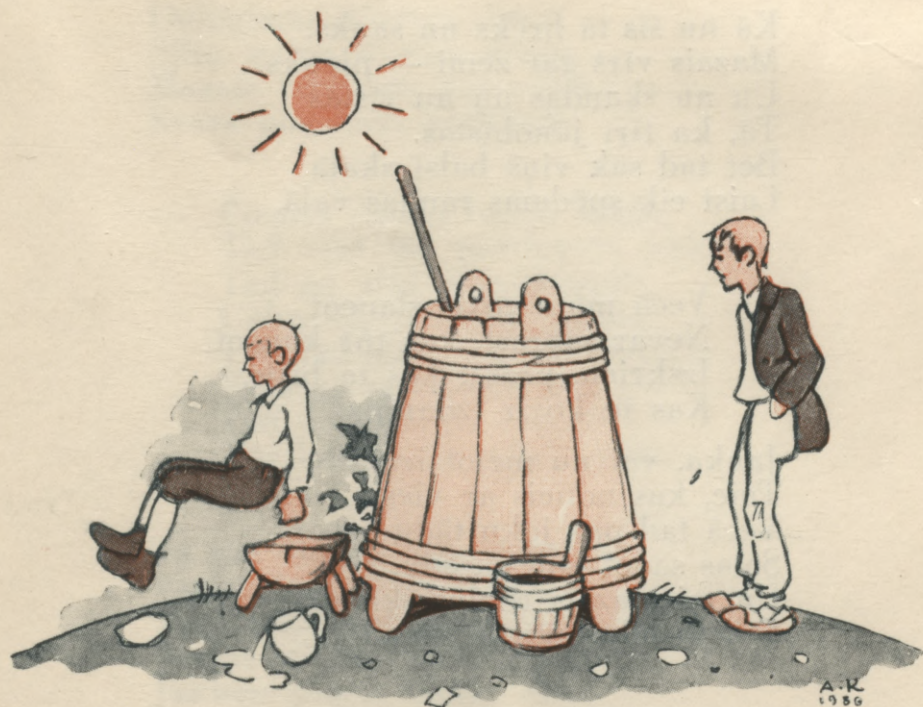

Vārds tam esot diezgan jocīgs,
Izsaukšanai neparocīgs,
Esot tā kaut kas no jēra,
Vai no kāda cita zvēra.

Vecā, dzirdot, kas par lietu,
Ko lai vairs te prasīt ietu. —
Paņems mazo gulētāju
Un tik nesīs prom uz māju.
Gan jau vārdu varēs rīt
Viņam pašam paprasīt.

Otrā dienā tīrais kaŗš, —
Bērnam vārds tik grūts un garš,
Saucas pilnā vārdā viņš
Gerhards Erhards Sīpoliņš.
Kā var tādu vārdu spēt
Cilvēks prātā paturēt!
Visu rītu balsī sērā
Vecā skaita: Jērā, Jērā,
Kamēr beidzot — Dievs ar viņu! —
Sāk to saukt par Jērādiņu.

II.

Ganu Janka.

Ganu Janka audams kājas
Skatās, kas tad tur pie mājas?
Sēž tāds vīreļs galvu pliku,
Sēž un tiesā maizes riku.
Janka norūc: „Ek, kā kniedē! —
Tīri būtu jāpabiedē.“

Sacīts — darīts. Janka lēnām
Tuvojas no sāniem zēnam —
Un no attāluma maza
Pēkšņi iebrēcas kā kaza.

Kā nu šis tā brēks un sauks,
Mazais vīrs gar zemi — plauks.
Un nu šķaudas un nu rīstas
Tā, ka tīri jānobīstas.
Bet tad sāk viņš balsī skaļā
Laist cik spēdams raudas vaļā.

*

Vecā māte govīs slaucot
Nevar saprast, kas tur kaucot.
Izkrien, prasa, kas te bijis,
Kas te ko ir izdarījis?

Janka, vai nu melot iesi,
Teic, kas noticis ar viesi.
Vecā tad par joku tādu
Solas sadot tam pa ādu.
Un lai mazais rīmtos šķaudīt
Sāk to mierināt un glaudīt.

*

Tēte vakarā pie galda
Ņem nu gana Janku valda:
„Nav tev kauna, nav tev goda,
Nav tev arī bail no soda.
Kā nu tā var bērnu baidīt? —
To no tevis tik var gaidīt.
Mazais pārbijies pārlietu,
Lab' ka dabūjis nav trieku.
Tev būs milēt to kā brāli...“

Janka atņurd: „Tādu cāli!
Pateicoties tādām ķēmām,
Man turpat vai jābūt mēmām!“

Vecais atteic: „Kas tev liedz,
Ej, ja tik un mežā kliegz;
Bet ja te tu celsi jukas.
Dabūsi no manis sukas.

*

Dabūdams ikkatru dienu
Siltu putru, svaigu pienu,
Mazais vecajiem par prieku
Svarā pieņemās pārlieku.

Pirmās dienās tik pa iekšu,
Tad viņš sāk pa durvju priekšu,
Tad pa visu sētu skraidīt,
Cāļus dzenāt, kaži baidīt;
Tad jau aizskriet var uz klēti
Pasaukt vakariņās tēti.
Tad uz upīti pa ceļu,
Tur kur meitas skalo veļu.

Tā jau viss nu būtu labi
Vecie viņu mīlo abi.
Vecā māte apkamp, glāsta,
Vecais reizēm teikas stāsta,
Jukums pateic kādu joku,
Ciema skroders dod pat roku,
Meitas, kad viņš gažām skraida,
Viņu paslavē un smaida,
Tikai Janka, tā vien liekas,
Neredz to, kad viņi tiekas.

Kad tas Jankam kaut ko prasa,
Atbilde ir strupa, asa;
Kad tas taisās viņam sekot,
Janka sūta viņu bekot.
Mazais nezina vairs, kur dēties,
Tā tam gribas iedraudzēties.
Un lai tiktu Jankam klāt,
Grib viņš tam ko dāvināt.
Viņam līdz ir skaista ola,
Bet kad viņš to Jankam sola,
Iznāk tā: cik gašs, tik plats, —
Janka atpurd: „Lieto pats.“

Ko nu darīt Jērādiņam? —
Solīs savu nazi viņam;
Kad par nazi runa iet,
Janka pasmaida mazliet.
„Tad jau pats tu paliec bešā...“
— „Man nav vaj'dzīgs,— bāz tik ķešā.“
Tad nu Janka saka: „Labi.
Tagad būsim draugi abi.“

*

Tagad vienā paņēmienā
Nakts ir pārvērtusies dienā.
Tam, kas bij tik salts kā ledus,
Nu uz lūpām tīrais medus.
Janka sauc nu to par brāli,
Vadā to, kā vista cāli.
Te tas viņam māca, rāda,
To kā puikas rutkus stāda;
Te ar to pa jomu bradā,
Te pa dārzu viņu vadā,
Tur kur pašā viņā stūrī
Vāvere mīt strazdu būrī,
Tur kur vārnai bērni kokā, —
Tos viņš solas dabūt rokā.

Tad pa aizaugušo taku
Aizved to uz veco aku,
Kur reiz āzis, gaišā dienā,
Iekritis kā prūsis pienā.

Kad nu apskatīta aka,
Janka Jērādiņam saka:
„Ko tu te pa mājām dari?
Atnāc tak uz ganiem arī.
Tur mēs šķēpus svaidsim,
Pūķus gaisā laidīsim,
Staigāsim uz koka kājām, —
Jautrāk ies tur, kā pa mājām.“

Mazais atsaka tūlīt,
Viņš ar mieru, kaut vai rīt.

*

III.

Ganos.

Jērādiņa ganos ticis,
Nesēž rokas klēpī licis.
Te tas krūmos, te tas pļavā,
Te pie upītes, kas gļavā.
Te tas oļus diķī svaida;
Te pa grāvjiem vārdes baida;
Te tam vajag pakaļ skriet
Āzim, kad tas blēņās iet.

Pa to laiku zālē zaļā
Janka valstās savā vaļā.
Un kā mājastēva lomā
Sevi juzdams, prāto, domā,
Ka priekš ciemiņa un drauga
Būtu kaut kas jāparauga.

Drīz tam padoms labs ir rokā:
Te tak gļavā bites kokā.
Tagad, vai tur lūzt, vai plīst,
Vajag tam pēc medus līst.

Sadabūjis kausu vecu,
Janka pārsviež to pār plecu
Un ar mazo abi dodas
Tur, kur kokam jāatrodas.

Tas, ka strops ir augstu priedē,
Janku visai maz ko biedē.
Viņš, no jaunām dienām sācis,
Kokos rāpties var kā lācis.
Strādādams ar kājām, rokām,
Kāpj uz augšu viņš bez mokām.
Sākot tam tik labi veicas,
Ka vai Dievam jāpateicas,
Bet kad sasniegta ir drava,
Tad nu gan vairs labi nava.

Kolīdz ķeras viņš pie stropa,
Tā uzreizi bišu kopa
Iesāk dziedāt balsī smalkā
Tā, kā zāģis sausā malkā.
Un kā tvaiks, kas saspiests traukā
Šņācot nāk no stropa laukā.

Janka jūt no bišu dziesmas
To, ka nu tik sākas briesmas.
Gan viņš sāk ar roku sist
Tām, kas grasās klāt tam krist;
Gan viņš krata galvu, kājas,
Bites tomēr neatstājas.
Jo tām prāts nemaz nav taupīt
To, kas grib tām medu laupīt.

Ka nu tiek par karstu viņam,
Janka uzsauc Jērādiņam:
„Jērādiņa, gaidi kausu!“
— „Vai ar medu?“ — „Gluži sausu!“
Bet kad nonāk zemē kauss,
Tā pēc brīža Janka bļaus:
„Tagad“ (Janka ievēl dvašu)
„Tagad gaidi mani pašu!“
Un tai pašā brīdī — plauks! —
Nokrīt viņš turpat kur trauks.
Bet tam pakal kā no maisa
Arī bites krīt no gaisa.
Un nu sāk tās, — dienīņ manu! —
Viņu apstrādāt kā tranu.

Ka nu šīs vis neatstājas.
Janka acumirkli kājās
Un ar bēdu pilnu seju,
Liek ko nagi nes uz leju,
Kur zem ūdens varžu jomā
Glābiņu sev atrast domā.

Redzot tādas briesmu lietas,
Jērādiņa stāv uz vietas.

Te nu pēkšņi tam aiz auss
Noskan kaut kas griezīgs, sauss.
Un uzreizi sāpes tādas,
Ka vai ārā lēkt no ādas.
Nu viņš arī nojēdz, mana,
Ka te nav vairs stāvēšana
Un ko nest tik spēj to kājas,
Liek tai virzienā, kur mājas.

*

Basām kājām pliku pauri,
Slapjš ka žurka caur un cauri,
Ganu Janka gausiem soļiem
Kāp pa ganu ceļa oļiem.
Un jo tuvāk tiek pie mājas,
Jo tam gausāk kustas kājas.

Grieta stāv un muti plāta.
Nevar viņa tikt pie prāta,
Kādēļ viņš tik kluss un mēms,
Velkas sabozies kā ķēms.
Kādēļ viņā tāda maiņa:
Galva izskatās pēc spaiņa,
Tīri tā kā prasās stīpas;
Acu vietā tikai strīpas,
Seja zilgan zaļgan melna —
Vārdu sakot — vīrs pēc velna.

Janka redzot Grietu priekšā,
Negrib iet pa vārtiem iekšā.
Grieta prasa, kur viņš bijis
Ko nu atkal izdarījis,
Bet kad viņš tik muti vārsta
Solās viņu vest pie ārsta.

Tad nu Janka smagi pūšot
Teic, ka sasaldējies būšot.

Grieta smejas: „Kas par māņiem!
Sasaldēties var pa Jāņiem!
Bet ja tā, tad tik ar skubu
Vajadzēs tev gādāt šubu.“

*

Otrā dienā, gluži stīvs,
Ne kā miris, ne kā dzīvs
Iet un kasās mazais našķis
Kā kad viņam būtu kašķis.
Ne tas ēd vairs, ne tas dzer,
Ne tas vairs par ganu der.

Bet kad atnāk diena trešā,
Tiek viņš brīvs no visa sveša.
Acu vietā nav vairs strīpas,
Galva neprasās pēc stīpas,
Nozudusi krāsa baigā,
Radies atkal sārtums vaigā.

Un ko tagad var viņš ēst,
To tik viegli neaplēst.

*

IV.

Jāņu vakars.

Nav vēl Jērādiņa spējis
Aptvert to, ko pieredzējis,
Kad jau nemanot un klusi
Jāņu diena atnākusi.

Visi svētku priekšvakarā
Iet kā pacilāti garā.
Darbs, kas neatliekams, steidzams
Šovakar jau laikus beidzams.
Lai pa godam apkopt spētu
Klētis, istabas un sētu.
Nav neviens vairs rājams, baņams,
Katrīs dara, kas tam darāms,
Katru sīkumu un nieku
Visi šoreiz veic ar prieku.

Garais Ādams, vīrs ar spēku
Atved meijas, atved sēku:
Meitas apkop mājas priekšu,
Sievās rīkojas pa iekšu
Lai, kad ienāks iekšā vīri,
Visi kakti būtu tīri.

Vecais tēte iet un rāda,
Kur ir mucas jāuzstāda.
Liek lai Janka saplēš smalku
Sasveķotu priežu malku.

Jērādiņa ēzdams sieru
Nedod vecai mātei mieru.
Gribas zināt tam parlieku
Katru sīkumu un nieku.
Kas tie Jāņu bērni esot,
Kādēļ viņi zāles nesot,
Kur tie dzīvo, kad tie nākšot,
Kad tie beidzot dziedāt sākšot.

Vecā atteic: „Gan jau gan.
Dzi', kā otrā mājā skan.“
— „Kad tik garām nepaiet...“
— „Garām? — Kur tad viņiem skriet.“

Kamēr šie tā sarunājās,
Te jau arī pašu mājās
Pēkšņi atskan viņpus vārtu:
„Jānīts nāca pa gadskārtu.“

Kolīdz atskan dziesma jaukā,
Mazais priecīg izskrien laukā.
Bet tad, ieraudzījis baru,
Pārsteigts taisa ģīmi garu.

Vai tad tie, kas te nu sētā
Dziedādami zāles mētā,
Tiešām Jāņu bērni būtu? —
To tam saprast kā par grūtu.

Te, bez pāris meitām staltām
Veci vīri bārdām baltām,

Vecas sievas brunčiem gaŗiem,
Puiŗi apauguŗi sariem.

Ko lai viŗŗ ar tŗdiem sŗk?
Te nekas tiem neiznŗk.
Vai tad tŗdi bŗrni ies
Te ar viŗŗ spŗlŗties? —

Piedzŗvojis tŗdus mŗŗus,
Mazais atiet drusku sŗŗus.
Tikuŗi ar dziesmu galŗ,
„Bŗrni“ paliek sŗtas malŗ;
Tikai skroders iet un pŗtŗ,
Ko tur tŗte dara klŗtŗ.

Bet kad tŗte iznŗk laukŗ,
Nesdams alu lielŗ traukŗ,
Sievass uzmauc tam ar joni
Galvŗ prŗvu Jŗŗu kroni
Un ikkatris ko tik mŗk
Viŗŗ teic un slavŗt sŗk.

Viss pie viŗŗ esot labi:
Appuŗkoti vŗrtu stabi;
Goviss brangass, cŗkass prŗvass,
Zirgiem mugurass kŗ lŗvass;
Aitŗm mŗksta gaŗa vilna,
Aka salda ūdens pilna.
Lai tik skatoties un raugot,
Kŗ tam rudzi, mieŗi augot.

Vai tad tass, ko ŗitŗ slavŗ
Liks, lai slavŗtŗji gavŗ? —
Neļauj vecaiss tŗte kausam
Pat ne mirkli stŗvŗt sausam.
Kolŗdz kausss ir tukŗss, viŗŗ iet
ŗakliem soliem atkal liet.

Veci vŗri alu dzerot,
Teic ka tŗds pie kauliem ķerot;
Sievass atkal sieru gaŗŗo,
Cik tass trekniss, kŗ tass smarŗo.

— Tiešām tāds, ka ēdot šķēli
Cilvēks varot norīt mēli.

*

Janka, ēzdams siera šķēles,
Jūt ka paliek sauss uz mēles,
Kumoss tā kā rīklē ķeras, —
Tīri būtu jānodzeras.
Tik no alus kausa prāvā
Itneviens tam nepiedāvā.

Bet kad pats viņš iedzert tīko,
Skroders krata pirkstu līko.
Viņš par Janku varen gādīgs, —
Alus bērniem esot skādīgs.

Janka ņurd, ka viņu slāpes
Mocot tā kā zobu sāpes.
Sirds tam tvīkstot pēc kā valga.
Skroderim tas viena alga.
„Ja tās slāpes tev tik trakas,“
Teic viņš, „nodzeries pie akas.“

Nu, ja nedod, reizē tādā
Janka pats par sevi gādā.
Ko te lūgsies, ko te gaidīs,
Ies un pats sev alu laidīs.
Tad nu viņš ar gudru ziņu
Pasauc talkā Jērādiņu,
Tas lai, kamēr viņš būs iekšā,
Stāv uz vakti durvju priekšā,
Lai, kad viņš to alu lietu,
Kāds vēl virsū neuzskrietu.

Janka, ticis mucai klāt
Iesāk tapu kustināt.
Te uzreizi — ak tu briesmas —
Nelaipe ir klāt bez dziesmas.
Nav vēl tapa īsti laukā,
Te uzreizi alus traukā
Iesāk šķaudīties un rīstas
Tā, ka tīri jānobīstas.

Un tai pašā brīdī tapa
Paskrien svilpdama zem skapa.

Kamēr Janka tapu meklē —
Klētī ir tik tumšs kā peklē, —
Alus straume pilnā sparā
Plūst kā ūdens pavasarā.
Un kad saskrien ļaudis kopā,
Nav vairs tik, cik ieliet stopā.

Katram redzot tādus darbus,
Gribas runāt vārdus skarbus.

Grieta saka: „Ak tu gnīda,
Skaties, kāda tagad grīda.
Tagad, ak tu savu postu,
Brauc pa klēti vai ar plostu!“
Skroders spraucas Madei priekšā.
„Puika, vai tev sirds ir iekšā?
Tādu mantu zemē liet! —
Ķeriet, turiet viņu ciet.“

Salmu Spricis, ja tas baŗas,
Tur palaikam runas gaŗas:
„Tas nu jāteic reizi lieku, —
Tā jau visi sāk ar nieku,
Kamēr kādā naktī jaukā
Suŗi stiep no kūts tev laukā.“

Tēte saka: „Paga, paga;
Daudz te runāt nevajaga,
Jo ar to tak nevar traukā
Sasmelt to, kas izliets laukā. —
Tā ka beigts ir dārgais dzēriens,
Jankam nākas sukas, pēriens.“

Ka nu šo tā sola spaidīt,
Janka redz, ka nav ko gaidīt.
Pamazām gaŗ sienu klusi
Virzās viņš uz duru pusi
Un, pirms spēj to saŗert ciet,
Izšmauc laukā un — aiziet.

*

V.

Uz Ameriku.

Apsēdies uz noras zālē,
Janka domīgs raugās tālē;
Viņš kā cilvēks, kuŗam viņas.
Sēž un domā domas dziļas.

Kādēļ viņu dzīvē šajā
Visi spaida tā un vajā?
Kam no visa, ko viņš sāk,
Labs nekas tam neiznāk?

Un pie tam kas tā par dzīvi!
Ko viņš var te darīt brīvi? —
Ja tik kur viņš ķeras klāt,
Kātris steidzas viņu rāt.
„Janka klausies, vērā liec,
To un to tu neaiztiec!“

Te jau nevar viņš pa prātam
Izdabāt pat slotas kātam.

Ka nu visi šo tā tirdī,
Jankam rodas rūgtums sirdī.
Skaidra tiek tam viena lieta, —
Nav te viņam īstā vieta.
Jābēg prom no mājas šitās
Meklēt laimi zemēs citās.

„Kur tad tu tā gribi skriet?
Vai tad citur labāk iet?“
Jērādiņa ierunājās.
Nu, par to, kā citur klājās,
Janka pateikt var no vietas
Visai pievilcīgas lietas.

Kā var cilvēks būt te priecīgs!
Viss tik sīks te ir un niecīgs.
Sīki putni, sīki lopi,
Lauki ražu izdod skopi.

Citur esot zemes tādas,
Kādas te tik sapņos rādās:
Augsti kalni, dziļas grāvas,
Zvēriem pilni meži pļavas.
Kas tad šite? — Suns ar kaķi,
Lab', ja kādreiz satiec zaķi. —
Tur ir lāči, tur ir lauvas,
Čūskas gaŗas tā kā tauvas:
Ziloņi ar snuķiem gaŗiem;
Bet pa augsto koku zariem
Blakus ērmiem lielām galvām,
Putni, ugunīgām spalvām.

Vai tur zinot ko par badu? —
Vasara tur cauru gadu.
Ne tur sējot ko, ne pļaujot.
Ne tur kāds ko šķūņos kŗaujot.
Baltā maize tur, bez jokiem,
Augot izcepta pie kokiem.
Ja tik gribas, uzkāp kokā,
Klaips, vai kukuls būs tev rokā.

„Vai ar ogām?“ mazais prasa.
Janka domīgs galvu kasa...
To viņš gan nav uzprasījis
Tam, kas tur tai zemē bijis.

— Nu, ja tur tik labi klājās,
Ko tad vairāk sēdēt mājās?
Ko te nīkt un ko te gaidīt,
Ko te ļauties sevi spaidīt.
Ja tur dzīvot var bez bēdām,
Tad tik vajaga uz pēdām
Atstāt šito posta sētu,
Lai to zemi uzmeklētu.

*

Vecā māte rūc un baŗas:
Kā tas Janka atkal daras!
Sen jau laiks bij mājās dzīt,
Nevar lopus sagaidīt.

Bet kad pārnāk tie bez gana.
Tā uzreizi viņa mana,
Ka nu veidā šādā tādā
Jankam atkal galva strādā.

Tad tā liek lai Grieta ejot
Pasaucot un pameklējot.

Grietai kājas vecas, vājas,
Tālu neiet tā no mājas,
Izsaucas un izaurējas,
Cik nu viņai ir tās spējas,
Bet kad Janka neatsaucas,
Viņa daudz vis neuztraucas. —
Ko tur cilvēks velti bīsies, —
Gribēs ēst, gan pārradīsies.

Bet kad paiet stundas dažas,
Visiem rodas tā kā bažas,
Jo nu atjēdz, ka bez viņa
Nozudis vēl Jērādiņa.

Ja nu lietas reiz ir tādas,
Tad jau diezgan slikti rādas.
Ko nu vairāk galvu kasīt,
Jāiet kaimiņganam prasīt,
Vai tas nav kur šodien manīts.

Kaimiņtētes mazais Janīts
Teicas zinot, kas ar viņu: —
Janka līdz ar Jērādiņu
Apmēram pirms stundām sešām
Aizbēdzis uz zemēm svešām.
Viņu pat, kad garām gājis,
Līdz par biedri aicinājis.

Ko nu tagad vairāk gaidīt! —
Visi sāk kā skudras skraidīt.
Katris iet un katris dara
To, kas tagad ir no svara.

Apsedlojis zirgu, auliem
Gaŗais Ādams jāj uz Šauļiem.
Bet tai pašā brīdī Jukums
Brauc tai virzienā, kur Tukums,
Brauc un tad pa labo roku
Strauji pagriežas uz Sloku,
Kamēr Čips ar klibo kāju
Rikšiem skrien uz pagastmāju,

Lai tur ziņu dod, lai zvana:
Ja kur tādus puikas mana,
Kas pa ceļu bēg, vai iet,
Lai tos ķer un saņem ciet.

*

Kamēr šie pa ceļiem braukā,
Zēni tanī dienā jaukā,
Saulē pietvīkušiem vaigiem,
Iet pa mežu soļiem naigiem.
Un kā parasts reizēs tādās,
Paši sev tie priekšā stādās,
Kādu dzīvi tie tur vedīs,
Kā tie vilkus, lāčus medīs,
Kā tie lauvām pakaļ dzīsies,
Kā tās bēgs no tiem un bīsies.

Ai, kas tā tik būs par dzīvi!
Cik tad jutīsies tie brīvi!
Celsies tad, kad viņiem tiksies,
Tad kad gribēs, gulēt liksies
Un ik dienas, kā pa godiem,
Mielosies pie gaļas podiem.

Iešana tik labi sokās,
Ceļš kā milzu čūska lokās.
Te tas iet pa kāpām stāvām,
Te pa dubļu jomām prāvām;
Te tas nozūd meža pļavā,
Te tas atkal manāms grāvā,
Kamēr beidzot galu galā
Izved viņus lauka malā.

Bet kad tiek tie mežam cauri,
Janka domīgs kasa pauri.
Ka nu viņš tā pauri kasa,
Mazais vientiesīgi prasa:
„Vai nu būs tā Amerika?“
Janka atpurd: „Ak tu Mika!
Skaties labāk, kas tur staigā,
Grozas, apstājas un klaigā?“
— „Liekas, tīri tā kā Grieta.“
— „Protams. — Tā jau ir tā lieta.
Tagad nesaki ne pieci,
Taisies tik kā krūmoš tieci.
Ja tā redzēs, kur mēs abi,
Tad vairs nebūs visai labi.“

Juzdams drusku tā kā kaunu,
Janka ceļu sāks par jaunu.
Tas, ka velti izmests likums,
Tādā reizē taču sīkums.
Nu tik drusku jāpasteidzas,
Lai, līdz kamēr diena beidzas,
Tie pa daļai atgūt spētu
Laiku, velti nokavētu.

Tagad turēsies tie abi
Ne pa kreisi, bet pa labi.
Tā nu viņi iet un iet,
Iet līdz kamēr saule riet;
Bet kad tiek tie mežam cauri,
Janka atkal kasa pauri...
— Vai tad tie nav tīrie joki! —
Tur tak pašu mājas koki. —
Sausā priede lauka malā,
Bērzs, kam vēja slotā galā!

Ko nu darīt, kā nu būt?
Kā uz īstā ceļa kļūt? —
Jankam liekas, tagad iet
Vajag tur, kur saule riet.

Un nu tā uz zemi svešo
Sāk tie iet pa ceļu trešo,
Kas starp papardēm un ciņiem
Krēslā tikko manāms viņiem.
Bet tas ceļš tiem galu galā,
Nozūd liela purva malā.

Kur nu iet, uz kuŗu pusi?
Saule sen jau nogājusi,
Migla ceļas tā kā dūmi,
Nozūd koki, nozūd krūmi.
Paliek tumšs tikpat kā peklē, —
Ej nu tagad ceļu meklē?

Jērādiņa stāv un pūšas
Nav vairs vīrs pie labas dūšas.
Neēdušam itnenieka,
Tālāk iet tam nav vairs prieka.
Būtu te cik necik sauss,
Liktos sūnās viņš uz auss;
Tikai kā lai tādā tērcē
Viņš te cilvēks sānus mērcē.

Sāk viņš pīkstēt, žēloties,
Mājās tikt viņš vēloties.

Jankam arī dūša slāba.
Tomēr vai tad viņš ir bāba?
Viņš tak nav no tiem, kas krūmos
Sviedīs plinti brīžos drūmos.
Gan jau reiz tak kā nebūt
Izdosies uz ceļa kļūt.

Un nu sāk viņš čāpot klusi,
Vilks to zin, uz kuŗu pusi.
Bet lai ejot labāk sokas,
Ved nu mazo viņš pie rokas.

Te nu, kādu brīdi ejot
Dzird tie tā kā suni rejot.
Nu, kur suns, tur — skaidra lieta —
Nevar būt vis tukša vieta.
Un nu viņi abi dodas,
Tur kur mājām jāatrodas.

*

VI.

Velns rovi.

Kad nu tiešām mājas priekšā,
Iet tie abi divi iekšā.
Čāpodams pa ceļu cietu,
Janka vēro svešo vietu.
Vēro, vēro, beidzot stājas. —
— Tās tak Salmu Spriča mājas!
Te tas, bēdu nezinājis,
Divi gadi ganos gājis.

Kāravš, suns ar vienu aci,
Taisās sacelt tā kā traci;
Bet kad Janka ienāk sētā,
Pazīst to un asti mētā.

Janka tūlīt iesāk ost,
Kur te var ko dabūt kost.
To viņš zin, ka pretistabā
Salmu Spricis maizi glabā;
Kamēr vārdīs gaņajās
Cūkas gaļa karājās.

Bet kad grib viņš iekšā iet,
Izrādās, ka durvis ciet.
Nu, ja durvīm bulte priekšā,
Lūkos tikt pa augšu iekšā.

Sadabūjis striķi, trepes,
Teic viņš: „Kāpsim nu pēc pepes!“

Ja jau gaļu dabūt var,
Mazais saka: „Kāpsim ar.“
Jo, kā zināms, cilvēks badā
Iet, lai nezin kur to vadā.

Mazais, jumta galā ticis,
Darīs tā, kā Janka licis:
Piesiets gaņa striķa galā,
Līdīs skurstenī kā alā,

Kamēr Janka atkal laidīs
Striķi palēnām un gaidīs.
Gan jau viņš, kad vajadzēs,
Mazo atkal izvilkt spēs.

Plāns ir labs, bet dzīvē plāni
Pieviļ vienu otru Jāni.

Sākot veicas diezgan labi,
Tie pat sarunājās abi:

„Paķer desu, cik vien vari.“

— „Protams, — tavu tiesu arī.“

Bet uzreizi — ak tu piķis! —
Janka jūt, ka pušu striķis,
Ka gaŗ stāvo sienu šļūkdams,
Mazais noiet zemē rūkdams.

Janka, pārbiedētu seju
Klausās, kā nu iet pa leju.
Klausās, klausās brīdi labu,
Tikai tur — ne čik' ne grabu.

— Tā vien liekas — beigts kā cālis
Viņa draugs un bēdu brālis.
Nu, ja tā, tad ko te gaidīs —
Nems un ņekas vaļā laidīs.

*

Salmu Spricis, staiopot kājas,
Klausās, kas tur grabinājas.
Tā vien liekas, ka pa jumtu
Kāds tur vilktu ko, vai stumtu.
Bet kad augšā paliek klusu,
Liksies atkal viņš uz dusu.
— Laikam kaķis, laikam peles. —
To jau pilnas pažobeles.

Te pēc brīža — bums, blīdīc!
Troksnis tāds, kā rūtis trīc.
Ka nu ārā šitāds tracis,
Spricim atkal vaļā acis.

Tīri tā ka vajadzētu
Iet un apskatīties sētu,
Vai tur, ak tu Kungs Visspēcīgs,
Ārā nav kāds cilvēks grēcīgs.
Tikai, te tam jānopūšas, —
Vienam iziet nav tam dūšas.

Bet aiz lielā brūnā skapa
Krāc kā jūra vecā Sapa.
Sūtīs to, lai viņa ietu
Skatīt, kas tur ir par lietu.

Apsegusi savu veci,
Sapa ņem un aizdedz sveci
Un tad, žāvodamies, ies,
Kas tur notiek, skatīties.

Kad tā laukā izgājusi,
Labu brīdi viss ir klusi.
Bet tad pēkšņi tā kā šāviens
Atskan namā bailīgs bļāviens
Un kā vēja nesta lapa,
Ielido pa durvīm Sapa.

Rovī sēžot viens tāds melns,
Tāds kā cilvēks, tāds kā velns.
Baltas acis, stāvus mati,
Zobi klabot tam kā rati.
Ēdot gaļu tas un ņurdot,
Lai nu to tik laukā urdot!

Spricis tikai muti plāta.
Vai tai sievai nav vairs prāta,
Vai nu viņa taisa jokus,
Vai tā sāk jau redzēt spokus?

Bet kad iet viņš namā skatīt,
Sāk to tā kā drudzis kratīt.
Gan, lai mazāk bailes justu,
Aizmet viņš sev priekšā krustu,
Kājas trīc un ceļi lokās,
Grūti sveci turēt rokās.

Bet kad redz viņš rovī zēnu,
Tādu nobijušos, lēnu,
Spricis uzsauc: „Rokas gaisā!
Nu tu, putniņ, esi maisā!
Marš! tūlīt pa durvīm laukā,
Ko tu man te pūt un šņaukā.“

Mazais atsaka: „Ar prieku,
Tikai, kā lai laukā tieku?“

Ka nu viņš tā saka, Sapa
Nedreb vairs kā apšu lapa.
„Vai tik nav tas“, saka viņa
Vakargaiļu Jērādiņa?“

Spricis ieskatās: „Patiesi!
Skaties, kas par lepnu viesi!
Saki, kā tu tiki iekšā
Te, kur durvīm bulta priekšā?“

Kad nu mazais izstāstījis,
Kā tam gājis, kur tas bijis,

Spricis nevar gudris tikt,
Kur to tādu tagad likt.
Jo patiešām mazais knauķis
Izskatās kā skurstenslauķis.

Bet kad Sapa, lai to vīru
Nomazgātu atkal tīru,
Solās pirti kurināt,
Sāks viņš galvu purināt.
— Tieši sakot, kas šiem daļas,
Kam ar to te pīties vaļas. —
Vedīs mazo nesaprašu
Prom uz māju tādu pašu.

*

VII.

Mājās.

Šorīt Vakargaiļu sētā
Klusums tāds kā dienā svētā.
Tikai, gaidot ļaudis mājās
Tēte jau bez gaismas kājās.
Staigā, grozās viņš kā ēna, —
Nav un nav un nav tā zēna.
Tavu bēdu, tavu krustu,
Ka nu tikai nepazustu!
Ko tad tēvam, mātei sacīs,
Kā tad rādīsies tiem acīs?

Bet kad pulkstens rāda seši,
Izklīst bēdu padebeši:

Spricis, ai kas tas par prieku,
Atved mazo palaidnieku.

Tagad Jērādiņam klājas
Tā, kā sirds vai pukstēt stājas.

Te to lielā baļļā mērc,
Te tas tiek ar slotu pērts;
Te to tēte berž kā ķipi,
Te tam reizēm iesit knipi
Un tik teic vai reizi simto:
„Mācies cienīt zemi dzimto!
Mācies cienīt pašu sētu,
Neskrej meklēt laimi lētu!
Tad tik izaugsi par vīru
Garā stipru, miesās tīru.

*

Pievakarē pārjāj Ādams
Janku sunīdams un rādams.
Viņam — vīram gājis slikti,
Visur šķēršļi priekšā likti,
Viens par to, ka viņš tā skrējis,
To par traku noturējis.
Otris lipis klāt kā dadzis,
Vai viņš nav to zirgu zadzis;
Trešais atkal strupi, asi
Sācis viņam prasīt pasi.
Kā jau parasts svešā malā, —
Tikai ķeza ķezas galā.

Jukums tikai dienā trešā
Pārbrauc mājā — arī bešā.
Viņam nav tik slikti gājis.
Malu malas izbraukājis
Bijis Rīgā Daugavmalā,
Krāmu tirgū, Zaķu salā,
Apstaigājis malkas grēdas, —
Tik no Jankas tur ne pēdas.

Nu, ja nav par Janku ziņu,
Ko lai dara? — Dievs ar viņu!
Ko tur vairāk pakaļ dzīsies —
Gan jau reiz viņš pārradīsies.

Bet nu sākas runāšana,
Kas lai tagad lopus gana.
Šinī laikā tiešām grūt'
Jaunu ganu sadabūt.

Ka nu izredzes tik vājas,
Vecais tēte ierunājas:
„Diez', vai mazais nevarētu
Paganīt tepat ap sētu?“

Vecā saka: „Dieviņ manu,
Kas nu tas tev būs par ganu.
Vai pie tā kāds prāts ir manāms?“
Pats vēl pieskatāms un ganāms“.

Ka nu šie tā sarunājas,
Mazais sirdīgs piesit kājas.
Un uz tādu runāšanu
Pats viņš piesakās par ganu.
— Viņš, ja šitā runāt sākot,
Parādīšot, ko viņš mākot.

Ko nu vairāk vārdus tērēt; —
Vecā iet tik maizi smērēt
Un par tādu labu gribu
Dod tam medu — pilnu cibu.

Tagad redzēt ir no svara,
Ko nu Jērādiņa dara.
Pārsviedis pār plecu cibu,
Rokā gaŗu gana stibu,
Tas ar savu balsi siko
Kliegdāms ganāmpulku rīko.

Vecā tētes pirtī sutis,
Tagad lunkans viņš kā zutis.
Te viņš sabar raibo teļu,
Kas grib staigāt savu ceļu,
Te ar veco suni Plušķi,
Abi vajā lielo rušķi,
Kas bez kādas prasīšanas
Ietikt kartupeļos manas.
Te par vainu, nezin kādu,
Sadod sivēnam pa ādu.

Āzis, būdams gados vecīgs,
Saka kazai: „Rē, kur ecīgs!
Tā neviens vēl nav te bāries. —
Gan jau drīz tā luste pāries“.

A.K. 1986

Tomēr tā, kā āžiem liekas,
Katru reiz vis nenotiekas.
Jērādiņa ganos ticis,
Gana, jāteic, neapnicis,
Un viņš jūtas savā lomā
Labāk nekā āzis domā.

Grieta saka: „Vai tu aklis,
Cik tas mūsu ganiņš čaklis!
Pats viņš ceļas, nomazgājas,
Pats viņš var sev apaut kājas;
Ne tam bail no miglas, rasas,
Ne tas mājās palikt prasas.
Lai vai kas tur nāk no gaisa,
Viņš neko vis neiztaisa“.

Tiešām viņam alga viena.
Lai tur kāda būtu diena,
Vai tur vējš, vai lietus līst,
Vai zem kājām dubļi šķīst,
Viņš vis mājās nepaliek.
Un ja kādreiz skumji tiek,
Dzied viņš, sagriezies pret vēju:
„Maziņš biju, neredzēju“.

Tā tas iet, līdz kādu rītu
Saņem ziņu negaidītu:
Tēvs ar māti viņu saucot,
Lai tak reiz uz mājām braucot.

Bet ka jābrauc tam uz mājām
Mazais pretīm rokām, kājām.
Te tak viņam ir savs amats,
Ir, kā teic, zem kājām pamats,
Te tam netrūkst it nenieka,
Tur viņš būs tik mute lieka.

Vecais nezin, kā nu būt,
Viņam arī šķirties grūt'.
Tikai, ko lai cilvēks dara? —
Nelaist to nav viņam vara.

Nu, ja jābrauc, reizē tādā
Ceļa kule jāsagādā.

Vecā māte, kā arvien
Tādās reizēs, sieru sien,
Saliek ratos sviesta cibas,
Speķi, desas, cūkas ribas,
Kviešu miltus smalki maltos,
Zirņus, pelēkos un baltos.
Un, pēc vecas parašas,
Speķa raušus, karašas.

Kad nu pabaṛoti labi,
Vecais līdz ar mazo abi
Sajūtā ne visai jaukā
Taisās braukt pa vārtiem laukā,
Tiem kā pretīmnācējs pirmais
Čāpo pašu āzis sirmais.

Mazais, āzi ieraudzījis,
Paliek priecīgāks, kā bijis.

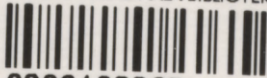
„Sveiks!“ viņš sauc, „uz redzēšanos
Nākamgadu atkal ganos!“

Āzis priecīgs krata bārdu:
„Lab', lab', lab', — tik turi vārdu“.

*

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306102965

1192

22.DEC.1937